

LEI ÉTATUTARIA NO.1618

“PO MERIO RI KUÁ A SE ÉTABLESÉ MA RIPOSISIÓ PA GARANDISÁ PLENO EJETSISIO RI MA RERECHO RI MA JENDE CHIMBA”

Kongleso ri Kolombia

Rekreta:

TÍTULO 1

ÓJETO

ATTIKULO 1: Ójeto. Ójeto ri plesende lei a sendá garandisá i segurá ejetsisio efektibo ri ma rerecho ri ma jende chimba, meriande arotsió ri mería ri inklusió, atsió afimmatiba i ri ma ajúte rrasoneable i akabando to fomma ri ríkriminasió po rrasó chimba, andi konkodansia ku Lei 1346 ri 2009.

TÍTULO 2

MA REFINISIÓ I MA PRINSIPIO

ATTIKULO 2: Ma refinisió. Pa efetto ri presende lei, a se refiní ma sigiende konsetto:

- 1. Ri jende ku i/o andi situasió chimba:** Ma jende ke ten refisiensia físiká, mendá, intelektuá o sensoría a meriano o laggo plaso ke, intelektuá kuribetsa barrera inkluyendo ma attituriná, ke polé imperí pátisipasió plena i efektiba ele andi sosierá, andi sendá lo memo ri kondisió kumo uto.
- 2. Inklusió sosiá:** A sendá un proseso ke asé segurá ke to ma jende ten lo memo opotunirá, i posibilirá rreá i efektiba ri atseré, pattisipá, pa ané rrelasioná i rífrutári un bié sebbisio o ambiende, jundo ku mauto suirarano, sin limitasió o rretrisió nú po merio ri ta chimba, meriande ma atsió konkreta ke yuleno a mejorá kalirá ri mbila ri ma jende chimba.
- 3. Ma atsió afimmatiba:** Ma polítika ma mería o atsió ririjía faboresé a ma resiguaddá i barrera rito tipo attituriná, sosiá, kutturá o ekonómiko ke a se afettalo.
- 4. Atseso i atssesibilirá:** Ma kondisió i meria pettinende ke a ten ke kumblí ma intalasió i ma sebbisio: asina kumo ma ójeto, erramienda i utensilio, ku fin ri segurá atseso ri ma jende chimba, andi lo memo kondisió, entonno físiko, trámpóte, infommasió i ma komunikasió, inkluío ma sítema i ma tennojía ri ma infommasió i ma komunikasió, tando andi sona ubbana kumo rrurá. Ma ayula ténnika tan asé ku tennojía apropiá teniendo andi kuenda étatura, tamaño, peso, i nesesirá ri jende.
- 5. Barrera:** Kuákié tipo ri ottakulo ke impirí ejetsisio efektibo ri ma rerecho ri jende ri ten chimba. Eta apolé sendá:
 - a) Attituriná:** Aké kondutta, palabra, frase, sendimiendo, prekosetsió étimma, ke a se impirí u ottakulisá atseso andi kondisió ri

iguaddá ri jende ku i/o andi situasió chimba a ma épasio, ójeto, sebbisio i andi jenerá a ma posibilirá ke a se ofresé sosirá.

- b) **Komunikatiba:** Ma aké ottakulo ke a se impirá o rifikútá atseso a infommasió, a konsúta, a konosimiendo i andi jenerá, resarroyo andi ma kondisió ri iguaddá ri proseso komunikatibo ri ma jende chimba a trabé ri kuákié merio o moro ri komunikasió inklúia ma rifikútá andi interatsió komunikatiba ri ma jende.
- c) **Física:** Ma aké ottakulo materia, tanjible o kontruío ke a se impirí o a se rifikútá atseso ri uso ri épasio, ójeto ri ma sebbisio ri karatte públiko i pribao, andi ma kondisió ri iguaddá po páte ri ma jende chima.
- 6. **RReabilitasió funsió:** Proceso ri ma atsió mérika i terapeutika, enkaminá a lográ ke ma jende chimba té andi kondisió ri ákansá i mantené un étaro funsió ótimo riri pundo ri bíta físiko, sensoría, intelettuá, síkiko o sosiá, ri manera ke posibilite morifiká propia mbila ele i sendá ma indepediende.
- 7. **RReabilitasió integrá:** Mejoramiendo ri kalirá ri mbila i plena integrasió ri ma jende chimba a merio famía, sosiá i okupasió, po merio ri proseso terapeutiko, erukatibo i fommatibo ke a se brindá akodde ku tipo ri chimba.
- 8. **Enfoke referensía:** A sendá inklusió andi ma polítika públika ri mería efektiba pa segurá ke delandeno ma atsió ajútá a ma karatterítika pátikulá ri ma jende o kuagro poblasió, tendiende a garandisá ejetsisio efektibo ri ma rerecho ele akodde ku ma nesesirá ri protetsió propia i épesífika.
- 9. **Ma rrede nasiuná i rrejoná ri i Pa jende chimba:** A senda étruttura ku petsonería juririka nú, ke a se jundá ma ogganisasió ri i pa jende chimba, ke a se apoyá implemendasió ri kondensió sobre ma rerecho ri ma jende chimba.

Parágrafo. Pa efecto ri presende lei, arisionámende a se arottá ma refinisió ri “komunikasió” “lenguaje” “ríkriminasió po motibo ri ta chimba” “ajúte rrasonable” i “riseño unibetsá”, établesía andi Lei 1346 ri 2009.

ATTIKULO 3º. Ma prinsipio. Presende lei a se rrijí po ma prinsipio ri rinnirá umana, rrépeto, autonomía indibiruá, independiende, pa asé lo memo, ekirá, jútisia, inklusió, pogresibirá andi finansiasió, ekiparasió ri ma opótunirá, protetsió, ríkriminasió nú, solirarirá, pluralímimo, atsesibirá, ribetsirá, rrépeto, asettasió ri ma referensia i pátisipasió ri ma jende chimba, and i konkodansia ku Lei 1346 ri 2009.

ATTIKULO 4º. Rimensió nommatiba. Presende lei a se komblemendá ku ma patto, kombenio i ma kombensió intennasioná sobre ma rerecho umano rrelatibo a ma jende chimba, aprobao rratifikao po Kolombia.

Andi ningú kaso nú, po implemendasió ri éta nomma a polé rrétrinjitse o meno kabá ningú ri ma rerecho rrekonosío andi fabó ri ma jende chimba, andi lejilasió intenna o ri ma kombesió internasioná.

TITULO 3

MA OBLIGASIÓ RI ÉTARO I SOSIERÁ

ATTIKULO 5º. GARANDÍA I EJETSISIO EFETTIBO RI TO MA RERECHO RI MA JENDE CHIMBA I RI INKLUSIÓ ELE. Ma entirá públika ri odde nasiuná, repátamendá, munisipá, rítritá i loká, andi makko ri Sítema Nasiuná ri lo ke ta chimba, sendá rréponsable ri inklusió rreá i efektiba ri ma jende chimba, rebiendo segurá ke to ma polítika, plane i pograma, garandiseno ejetsisio totá i efektibo ri ma rerecho ané, ri konfommirá ku attikulo 3º literá k), ri Lei 1346 ri 2009. Pa tá fin, ma attorirá públika a ten, endre uto, implemendá ma sigiende atsió:

1. Arottá ma mería nesesaria pa ndá kumblimiendo a ma obligasió ákiría, segú attikulo 4º ri Lei 1346 ri 2009.
2. Nasió, ma repátamendo, rítrito, munisipio i ma lokalirá, ri akueddo ku kompetensia ele, asina kumo to ma entirá étatá ri to ma odde territoriá, a se inkóporá andi ma plane ané ri resarroyo tando nasioná kumo territoriá, asina kumo andi ma rrepetiba settoriá e intitusioná, rrépettiba ele polítika chimba, ku mbase andi Lei 1145 ri 2007, ku fin ri garandisá ejetsisio efettibo ri ma rerecho ri jende chimba, i asina memo, garandisá atseso rreá i efettibo ri ma jende chimba i famía ané a ma riferende sebbisio sosiá ke a se ofresé a ma rréto ri suirarano.
3. Segurá ke andi riseño ejekusió, segimiendo, monitoreo i ebaluasió ri ma plane ané, pograma i proyekto inkluí un enfoke riferensia ke pemmití garandisá ke ma jende chimba benefisieno andi iguaddá ri kondisió i andi temmino ri ekirá ku ma remá jende ri rrépettibo plan, pograma o proyekto.
4. Inkóporá andi prosupuéto ele i plan ri ma imbetsió, ma rrekutso nesesario rétinao pa implemendá ma ajúte rrasonable ke a rrekerí pa ke ma jende chimba poreno asendé a un retemminao bié o sebbisio sosiá, i públiká éta infommasió pa konsúta ri ma suirarano.
5. Implemendá mekanímimo pa mantené actualisao rrejítro lokalisasió i karatterisasió ri ma jende chimba, integrao andi sítema ri infommasió ri ma protetsió sosiá, amminitrao po Miniterio ri Salú i Protetsió Sosiá.
6. Tomá ma mería tendiende a insentibá i oriendá ma éstratejia ri kóperasió intennasioná e imbetsió sosiá pribá pa jenerá pograma i proyekto teniende a mejojrá ma kondisió ri ma jende chimba, asina kumo andi implemendasió ri ma ajúte rrasoná i ma atsió ri inklusió sosiá ri ma jende chimba, mbajo kóddinasió ri ajensia Kolombiana ri kóperasió intennasioná o kiene ke asé bese ri ele.
7. Implemendá ma mekanímimo nesesario pa garandisá pattisipasió plena ri ma jende ku ríkapasirá andi fommulasió ri ma riferende polítika públika.
8. To ma Miniterio, andi konkodasia ku riretrí ri Miniterio ri Asienda Krérito Públiko i Repátamendo Nasioná ri Planiasió, tan asé un plan interintitusioná andi un témmimo mayó nú ndó año; andi ke, retemminá ma rrekutso rrekerío pa protetsió ri ma rerecho ri ma jende chimba. Gobiennio nasioná tan apropiá ma rrekutso nesesario andi konkodansia ku Atto Lejilatibo 03 ri 2011.
9. Miniterio Asienda i Krérito Públiko i Repátamendo Nasioná ri Planiasió, asé elaborá anuámende ma éturio ekonómiko rrekerío ke pemmití établesé pogresibamende andi makko fíkká ri meriano plaso ma monto ri ma rrekutso nesesario a inkluí lendro ri prosupuéto nasioná rétinao a kumblimiendo ri ma polítika, plane, pograma i proyekto ke garandiseno ejetsisio totá i efettibo ri ma rerecho ri ma jende chimba. Andi konkodansia ku ma obligasió akkiría po Kolombia andi numerá 1º literá a, i 2º ri attikulo 4º, Lei 1346 ri 2009.
10. Ma entirá públika ri odde nasioná, repátamendá, munisipá, rítrtá i loká a tan inkluí andi ma prosupuéto anuá ele, andi fomma pogresiba, andi makko fíkká a meriano plaso, ma pátia nesesaria pa se efettiba ma atsió kontenía andi fabó ri ejetsisio andi ma rerecho ri jende chimba.
11. Miniterio ri Interió, Miniterio ri Kometsio, Indútria i Turímimo i Miniterio ri Makaneo, o kiene asé mbese ri ané tan ríponé ma mekanímimo nesesario pa Integrasió ri Consejo pa inklusió ri chimba.
12. Repátamendo Nasioná ri Planiasió-RNP tan arorá ma mería pettinende pa ke kuandi ma famiáke ten un o baria jende chimba, pundaje andi klasifikasió sosioekonómika été akodde a tipo ri chimba i a ngraro ri refisiensia otoggao po intansia attorisá, ku fin ri ke fasilitenno rrejítro ri éto ma kuagro familiá andi síbbe i andi konsekuensia atseso a ma pograma sosiá.
13. Ma amminítrasió territorio a ten ke inkluí andi plan ri resarroyo ri ele ma atsió fótalesé rrejítro ri lokalisasió i karatterisasió ri ma jende chimba-RLKPKD, integrao a sítema ri infommasió ri protetsió

14. sosiá- SISPRO, e inkóporá bariabile kapasirá andi ma remá sítema ri protetsió sosiá i rrejítro amminítratibo ri ané.

ATTIKULO 6º. MA REBÉ RI SOSIERÁ. A sendá rebé ri famía, ma emlesa pribá, ma ogganisasio nú gubennamendá, ma gremio i sosierá andi jenerá:

1. Integrá ma beruría loká i munisipá.
2. Ma emlesa, ma gremio, ma ogganisasio nú gubennamendá, ma kámara ri kometsio, ma sindikato i ma ogganisasio ri jende chimba, tan integrá konsejo pa inklusió chimba, ke pa efetto a se kreá andi numerá 11 ri attikulo 5º. Éte konsejo tan ten kumo fin kóddiná ma atsió ke settó pribao arelandeno ku fin ri koayubá ejetsisio ri ma rerecho i inklusió ri ma jende chimba.
3. Promobé, rifundí, rrépetá i ri sibilisá ejetsisio efettibo ri to ma rerecho ri ma jende chimba.
4. Asumí rréponsabilirá kompátía ri ebitá i eliminá barrerá attituriná, sosiá, kutturá, físiká akkítettonika, ri komunikasio, i ri kuákué uto tipo, ke impirí efettiba pátisipasio ri ma jende chimba i ma famía ané.
5. Pátisipá andi kontrutsió e implemendasio ri ma polítika ri inklusió sosiá ri ma jende chimba.
6. Belá po rrépeto i garandía ri ma rerecho ri ma jende chimba.
7. Renunsiá kuákié atto ri éklusio, rikriminasio o segregasio kondra ma jende chimba.

TITULO 4

MA MERÍA PA GARANDÍA RI EJETSISIO EFETTIBO RI MA RERECHO RI MA JENDE CHIMBA

ATTIKULO 7º. MA RECHO RI MA MONASITO I MONASITO CHIMBA. Ri akueddo ku kontitusió polítika, Lei ri infansia i arolesensia, attikulo 7º ri Lei 1346 ri 2009, to ma monasito i monasita chimba a ten ke ngosá plenamende ma rerecho ané andi iguaddá ri kondisio ku ma remá monasito i monasito. Pa garandisá ejetsisio efettibo ri ma rerecho ri ma monasito i monasita chimba, Gobiennu Nasioná, Gobiennu Repátamendá i Munisipá, po merio ri ma intansia i ogganímno rréponsable, a ten ke arottá ma sigiende mería:

1. Integrá a to ma polítika i éstratejia ri atensio i protetsio ri primó infansia, mekanímno épesiá ri inklusio ri ma rerecho ri ma monasito i monasita chimba.
2. Établesé pograma ri retensio préko chimba i atensio tembrana pa ma monasito i monasita ke rurande primó infansia i tené ku atto rriéggo pa akkirí un chimba o ku chimba.
3. Ma riretsio territorio ri salú, ma setsioná ri salú ri ka repátamendo, rítrito i munisipio, tan établesé pograma ri apoyo i orientasio a ma mae jétande ri monasito o monasita ku atto rriéggo ri akkirí un chimba o ku chimba; ke akompañeno andi preñamiendo ané, resarroyando propuéta ri fommasio andi étimulasio intrauterina, i akopañamiendo durande primó infansia.
4. To ma miníterio i entirá ri Gobiennu Nasioná, tan garandisá sebbisio ri abilitasio i rreabilitasio integrá ri ma monasito i monasita ku chimba ri manera ke andi to tiembo poleno ngosá ri ma rerecho ané i étrutturá i mantené mekanímno ri orientasio i apoyo a ma famía ané.
5. Miníterio Erukasio o kiene ke asé ma mbese ané tan établesé éstratejia ri promosisio i peragojía ri ma rerecho ri ma monasito i monasita ku chimba.
6. Miníterio ri Erukasio tan riseñá ma pograma tendiende a segurá erukasio inisiá inklusiba pétinende ri ma monasito i monasita ku chimba andi ma ékuela, segú ribetsirá ele.

ATTIKULO 8º. AKOMPAÑAMIENDO A MA FAMÍA. Ma mería ri inklusio ri ma jende chimba tan arottá éstratejia ri rreabilitasio basá andi

komunirá-RBK jundando a ma famía ané i komunirá ele andi to ma kampo ri attibirá umana, andi épesiá a ma famía ri mbajo rrekutso, i a ma famía ri ma jende ku mayó rriéggo ri éklusió po ngrado ri chimba ele, andi konkodansia ku attikulo 23º ri Lei 1346 ri 2009, pa lo kuá tan arottá ma sigiende mería:

1. Ma entirá nasioná, ma repátamendá, ma munisipá, ma rítrita i ma loká kompetende, asina kumo Intituto Kolombiano ri Bienétá Familiá IKBF, a ten ke apoyá pograma oriendao a resarroyá ma kapasirá ri jende, famía i komunirá andi autokuirao i andi irentifikasió ri ma rriéggo ke a se prorusí chimba.
2. Ma entirá nasioná, ma repátamendá, ma munisipá, ma rítrita i ma loká kompetende asina kumo Intituto Kolombiano ri Bienétá Familiá IKBF, a ten ke établesé pograma ri apoyo i akompañamiendo a ma famía ri ma jende chimba, ke a ten ke attikulá ku uto éstratejia ri inklusió, resarroyo sosiá i ri superasió ri kusubé;
3. Intituto Kolombiano ri Bienétá Familiá IKBF, o ende ke asé mbese ané, a ten ke établesé pograma ri apoyo i fommasió a ma kuiraró, rrelasionao ku kuirao ri ma jende chimba, andi alianisa ku SENA i remá intansia ke a ta integrá sítema nasioná ri chimba.
4. Implemendá éstratejia ri apoyo i fótalesimiendo a famía ma kuiraró ku i andi situasió chimba pa arekuá atensió ele, promobiendo resarroyo ri pograma i épasio ri atensió pama jende ke a ta asumí éte obligasió;
5. Andi ma plan, pograma i proyetto ri kóperasió nasioná e intennasioná ke sendeno ri interé ri poblasió chimba konsettao ku gobierno, tan inkluí variable chimba i atensió integrá a ma famía ané, pa garandisá ejetsisio efettibo ri ma rerecho ané.

ATTIKULO 9º. RERECHO A ABILITASIÓ I RREABILITASIÓ INTEGRÁ. To ma jende chimba a ten rerecho a asendé a ma proseso ri abilitasió i rreabilitasió integrá rrépetando ma nesesirá ané i ma posibilirá épesífika ku ójetibo ri lográ i mantené matsima autonomía e independensia, andi kapasirá físika ri ele, mendá i bokasioná, asina kumo inklusió i pátisipasió plena andi to ma ápetto ri mbila. Pa garandisá ejetsisio efettibo i rerecho a abilitasió i rreabilitasió, tan implemendá, ma sigiende atsió:

1. Komisió ri RRegulasió andi Salú, KRES, tan refiní mekanímno pa ke Sítema Jenerá ri Segurirá Sosiá i Salú SJSSS inkópore lendro ri maplane ri benefisio obligatorio, kobétura kompleta ri ma sebbisio ri abilitasió i rreabilitasió integrá, a pátí ri éturio ri kóto i efettibirá ke rrépádeno inklusió. Pa garandía ri éte rerecho o tan inkluí rítinta intitusió kumo Miníterio ri Kuttura, Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá, Attesanía ri Kolombia, Sena, i ma rítinto Miníterio segú átennatiba i otsiό terapeutika ané ofresé.
2. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan segurá ke prétasió ri éto sebbisió asé ku atto étandá i kalirá, i sítema ri monitoreo i segimiendo korrépondiende.
3. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan refiní, promobé i bisibilisá, andi alianza ku ku Supeintedesia Nasiná ri Salú i uto ogganímno ri kondró, ékema ri bijilansia, kondró i sansió a ma prétaró ri sebbisió ke kumblí nú ku ma liniamiendo ri kalirá o impirí o limiteno atseso a ma jende chimba i ma famía ané.
4. Miníterio ri Salú i Protetsió sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan segurá kóddinasió i átikulasió endre ma riferende settó ri odde nasioná i loká, pa fótalesimiendo ri ma proseso ri abilitasió i rreabilitasió funsióaná kumo insumo ri un proseso integrá, intesettriá (kuttura, erukasió, rrekreasió, repóte ets).

5. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan garandisá ke ma entirá prétaora ri sebbisio implemendeno sebbisio ri asítensio romisiliaria, rresirensiá i uto sebbisio ri apoyo ri komunirá, inklúia asítensia petsoná ke sendeno pa fasilitá mbila rinna ri ele i inklusió ele andi komunirá, pa ebitá ailamiendo ele.
6. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan implemendá ma sebbisio nasioná i ma loká ri atensió e infommasiό a ma usuario ku chimba i famía ané.
7. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan segurá ke ma entirá públika i pribá ke préteno sebbisio ri salú, tan implemendá pograma ri sebbisio ri retensió i atensió integrá tembrana chimba a ma karatterítika físika, ma sensoriá, ma mendá i uto ke poleno prorusí chimba.
8. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan rregulá rotasió, fabrikasió, mantenimiendo o rítribusió ri protesí i uto ayula ténnika i tennolojika, ke kompeseno ma refisiensia ri ma jende chimba, sin ningú éklusió, inklúio botikó óttopediko, plandiya, siya ri rrueda, meria ku grandiendo ri presiό o ri rékanso i faja.
9. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan garandisá rreabilitasió funsió ri ma jende chimba kuandi ke établesé proserimiendo rrekerío, sin pago ri kota morerarora o kopago, andi konkodansia ku ma attikulo 65 i 66 ri Lei 1438 ri 2011.
10. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá o kiene ke asé mbese ané, tan établesé ma mekanímno tendiende a garandisá imbétigasió i prétasió ri atensió terapeutika rrekería, jundando yula ténnika i tennolojika a poblasió ku chimba mútiple.

ATTIKULO 10. RERECHO SALÚ. To ma jende chimba a ten rerecho a salú, andi konkodansia ku attikulo 25 ri Lei 1346 ri 2009. Pa éto tan arottá ma sigiende mería:

1. Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá, o kiene ke asé mbese ané, a ten ke:
 - a) Segurá ke Sítema Jenerá ri Salú andi plane obligatorio ri ané, Plan Risená ri Salú, ma Plan Terrioriá ri Salú, i andi Plan ri Salú Públika ri ma intetsió kolettiba, garandiseno kalirá i prétasió opótuna ri to ma sebbisio ri salú, asina kumo suminítro ri to ma sebbisio i ma yula ténnika ri áta i mbaja komplejirá, nesesaria pa abilitasió i rreabilitasió integrá andi salú ri ma jende chimba ku enfoke riferensiá, i resarroyo ri ma attibirá mbásika kotiriana ri ané;
 - b) Segurá ke ma pograma ri salú públika étableseno atsió ri promosió ri ma rerecho ri jende chimba riri jétasió, asina kumo resarroyo ri étratejia ri prebensió ri ma fattore ri rriéggo asosiao a ríkapasirá ke ke afetteno nú imaje i rinnirá ri ma jende ke a ta se pate andi richa situasió;
 - c) Segurá ke ma pograma ri salú setsuá i rreporuttiba sendeno atsesible a ma jende ku ríkapasirá;
 - d) Resarroyá polítika i pograma ri promosió i prebensió andi salú mendá i atensió sikososiá pa sosierá;
 - e) Promobé sítema ri rrejítro ri lokalisasió i karatterisasió ri ma jende chimba i ma famía ri ané, e inkóporá bariabile chimba andi ma remá sítema ri protetsió sosiá i rrejítro amminítratibo ri ané;
 - f) Segurá ke Sítema ri Prebensió i Atensió ri Resátre i Ayula Umanitaria, riseño liniamiendo i atsió ri atensió pa asítí andi iguaddá ri kondisió a ma jende chimba andi ma situasió ri resátre i eméjensia umanitaria;
 - g) Andi makko ri Plan Resená ri Salú tan arottá mería tendiende a prebení chimba konjenita, ma letsió i atsirende;
 - h) Ma riretsió repátamendá, ma ríritá i ma munisipá ri salú, andi ma plan ri resarroyo ri salú i salú públika ri ané, ta inklú un kapitulo andi lo rrelasionao ku chimba;
2. Ma entirá prétaora ri sebbisio ri salú a ten ke:

- a) Garandisá atsebilirá e inklusió ri ma jende chimba andi to proserimiendo ané, ma lugá i sebbisio;
 - b) Ane ten ke établesé pograma ri kapasitasió a ma profesioná i emplea ori ané pa faboresé ma proseso ri inklusió ri ma jende chimba;
 - c) Garandisá ma sebbisio ri salú andi ma lugá má sékano posible a rresirensia ri jende chimba, áta andi ma sona rruará, o andi refetto ele, fasilítá réplasamiendo ri ma jende chimba i ri akompañande ri ele;
 - d) Établesé pograma ri atensió romisiliaria pa atensió integrá andi salú ri ma jende chimba;
 - e) Eliminá kuákié mería, atsió o proserimiendo amminítratibo o ri uto tipo, ke riretta o indirettamende rifikúteno atseso a ma sebbisio ri salú pa ma jende chimba;
 - f) Brindá opótunirá ri ma étsame mériko ke polé pemmití konosé étaro ri fetó andi tré primó mé ri preñamiendo ri ané, a mae ri atto rriéggo, entendiendo po atto rriéggo mae o tatá ku erá kronolójika menó a 17 año o mayó a 40 año. Mae o tatá ku ítoria klínika ri anteserende ereritario o andi ma situasió ke mériko tratande lo étime kombeniende.
3. Supéintendencia Nasioná ri Salú, ma riretsió territorio ri Salú i ma ende ri kondró, a ten ke étipulá ma indikaró ri proritsió, kalirá, jétió e impatto ke merí, asé segimiendo a prétsasió ri ma sebbisio ri salú, a ma pograma ri salú públiká i ma plan ri benefisio, ke ké préta i ofréka pa ma jende chimba e inkóporá andi pograma ri auritoría pa mejoramiendo ri kalirá- PAMEK, ma indikaró ri chimba i ri éta fomma segurá kalirá andi prétsasió ri ma sebbisio ri salú po páte ri ma entirá rréponsable, i sansioná kuákié atsió u omisió ke impirí o rifikúteno atseso ri ma jende chimba.

Supéintendencia Nasioná ri Salú, ma Sekretaría ri Salú i ma ende ri kondró, a ten ke segugurá kalirá andi prétsasió ri ma sebbisio ri salú po páte ri ma entirá rréponsable, i sansioná kuákié atsió u omisió ke impirí o rifikúte atseso ri ma jende chimba.

ATTIKULO 11. RERECHO A ERUKASIÓ. Miníterio ri Erukasió Nasioná tan refiní polítika i reglamendará ékema ri atensió erukatiba a poblasió ku nesesirá erukatiba épesiá, fomendando atseso i pemmanensia erukatiba ku kalirá mbajo un enfoke mbasao andi inklusió ri sebbisio erukatibo. Pa lo anterió, Miníterio ri Erukasió Nasioná ta refiní ma akueddo intéintusioná ke a rrekerí ku ma ritinto settó sosiá, ri fomma ke sendeno posible garandisá atensió erukatiba integrá a poblasió chimba.

1. Andi konsekuensia Miníterio ri Erukasió a ten ke, andi konseniende a erukasíó prékolá mbasika i meria:
 - a) Kreá i promobé un kuttura ri rrépeto a ribetsirá riri pépettiba ri ma monasito, monasita i ma jóbe ku nesesirá erukatiba épesiá, kumo sujeto ri rerecho, épesífikamende rrekonosimiendo jundamiendo ele andi ma établesimiendo erukatibo ofisiá i pribao;
 - b) Garandisá rerecho ri ma monasito, monasita i ma jóbe ku nesesirá erukatiba épesiá a un erukasíó ri kalirá, refinía kumo aké ke “fomma mejó sere umano, suirarano ku baló étetiko, rrépetuoso ri lo públiko, ke ejetse ma rerecho umano i kombibe andi pá. Un erukasíó ke a se jenerá opótunirá lejítima ri pogreso i próperirá pa ané i pa paí. Un erukasíó kompetitiba, ke a se kontribuí a selá mbrecha ri inekirá, sendrá andi Intitusió Erukatiiba i andi ke pátisipá to sosierá”;
 - c) Refiní konsetto ri atseso i pemmanensia erukatiba ku kalirá pa ma jende chimba, i ma liniamiendo andi makko ri inklusió;
 - d) Garandisá asinnasió ri rrekutso pa atensió erukatiba a ma jende chimba, ri konfommirá ku lo établesíó po Lei 715 ri 200, rekreto 366 ri 2009 ma nomma ke tan sùtituúlo;

- e) Andi makko ri Komisió Intésettoriá pa Atensió Integrá a Primó Infansia, resarroyá Pograma ri Atensió Integrá aPrimó Infansia- AIPi ke promobé inklusió, asina kumo ma pétinede proseso ri retensió, intébensió i apoyo peragógiko rrelasionao ku resarroyo ri ma monasito i ma monasita. Andi éte makko a ten ke promobé pograma ri erukasió tembrana ke a ten ke ten kumo ójetibo resarroyá ma abilirá ri ma monasito i monasito ku chimba andi erá prékolá, ri akueddo ku ma nesesirá épesífika ri ané;
- f) Riseñá andi temmino ndo (2) año a pátí ri endrá andi bijensia ri presende lei un pograma intésettoriá ri resarroyo i asitensia a ma famía ri ma monasito, monasita, arolesende i ma jóbe ku chimba,
- g) Akompañá a ma entirá territoriá sétifiká pa implemendasió ri ma éstratejia pa atseso i pemmanensia erukatiba ku kalirá pa ma jende chimba, andi makko ri inklusió tando pa ma jende andi erá ékolá, kumo pa ma arutto;
- h) Asé segimiendo a implemendasió ri ma éstratejia pa atseso i pemmanensia erukatiba ku kalirá pa jende ku ríkapasirá, andi makko ri inklusió, tando pa ma jende andi erá ékolá, kumo pa ma arutto.
- i) Segurá andi to ma nibé i ma moralirá ri sebbisio públiko erukatibo, ke to ma ésame i prueba resarroyao pa ebaluá i merí kalirá i, kobétura, endre uto, asina kumo ma sebbisio públiko o elemendo análogo sendeno plenamende atsesible a ma jende chimba;
- j) Inkluí lendro ri pograma nasioná ri áfabetisasió mendá klara pa rreutsiό ri anáfabetímimo ri ma jóbe, arutta i arutto ku chimba pa garandisá inklusió ele, teniendo presende impotansia ke ten pa erukasió ri ma monasito i ma monasita ke mae i tatá sepa lé i kribí;
- k) Garandisá enseñansa primaria ngrati i obligatoria ri erukasió sekundaria, asina kumo segurá ke ma jóbe i arutto ku chimba tené atseso jenerá a erukasió superiό, fommasiό profesioná, erukasió pa arutto, erukasió makaneo i aprendisaje rurande to mbila, sin ríkriminasió i andi iguaddá ri kondisióku ma remá; andi to kaso ma jende chimba ke ingreseno a unibetsirá públika tan pagá mbaló ri matrikula mínima établesió po intitusiό ri erukasió superiό;

2. Ma entirá territorio sétifikao andi erukasió a ten ke:

- a) Promobé un mobilisasió sosiá ke rrekonosé a ma monasito i ma jóbe ku chimba kumo sujeto ri polítika i nú kumo ójeto ri asistencia sosiá. Ma monasito, monasita i ma arolesende ku chimba a ten to ma rerecho ri kuékié sé umano i, aremá, aggú rerecho arisioná établesió pa garandisá protetsiό ele;
- b) Fomendá andi établesimiendo erukatibo ri ané un kuttura inklusiba ri rrépeto a rerecho a un erukasió ri kalirá pa ma jende chimba ke resarroyeno kompetensia mbasika i suirarana ri ané;
- c) Oriendá i akompañá a ma établesimiendo erukatibo pa irentifikasió ri ma barrera ke impirí atseso, pemmanensia i kalirá ri sítema erukatibo ri ma monasito, monasita i ma jóbe ku nesesirá erukatiba épesiá ri entonno ele;
- d) Oriendá i akompañá a établesimiendo erukatibo ri ané pa irentifiká rrekutso andi entonno ele ajútá ogganisasió ékolá ele i proyetto peragójiko ele pa superá ma barrera ke a se impirí atseso i pemmanensia ku kalirá pa jende chimba, andi makko ri inklusió.
- e) Garandisá petsoná rosende pa atensió erukatibo a poblasió chimba, andi makko ri inklusió, asina kumo fomendá fommasiό kapasitasió pemmanende ele, ri konfommiráku lo établesió po nommatibirá mbijende;
- f) Emprendé o promobé imbétigasió i resarroyo, i promobé ríponibilirá i uso rinueba tennolójia, inkluí ma tennolójia ri infommasiό i makomunikasió, ayula pa mobilirá, rípositibo ténniko i tennolójia ri apoyo arekuá pa ma jende chimba;

- g) Garandisá arekuao uso ri ma rrekutso pa atensió erukatibo a ma jende chimba i rrepótá infommasió re uso ri richo rrekutso, ri konfommirá ku lo rípuéto po Miníterio ri Erukasió Nasioná;
- h) RRepótá infommasió re atensió erukatiba a jende chimba andi sítima nasioná ri infommasió ri erukasió, ri konfommirá ku lo rípuéto po Miníterio ri Erukasió Nasioná;
- i) Fomendá prebensió re kuákié kaso ri éklusíó o ríkriminasió ri éturiande ku chimba andi ma établesimiendo erukatibo étatale i pribao.
- j) Probé ma sebbisio ri apoyo erukatibo nesesarío pa inklusió andi kondisió ri iguaddá ri ma jende chimba. Éto sebbisio a inkluí, endre uto: intéprete, gía-intéprete, morelo linguítiko, petsoná ri apoyo, petsoná andi aula i andi intitusió;

3. Ma établesimiendo erukatibo étatale i pribao a ten ke:

- a) Irentifiká ma monasito, monasita i ma jóbe ri entonno súsettible ele ri atensió integrá pa garandisá atseso pemmanensia erukatiba pétinende ele i ku kalirá andi makko ri inklusió i konfomme a ma liniamiendo établesíó po Nasioná;
- b) Irentifiká ma barrera ke a se impirí atseso, pemmanensia i rerecho a un erukasió ri kalirá a ma jende ku nesesarí erukatiba épesiá;
- c) Ajúta ma plan ri mejoramiendo intitusióná pa inklusió, a pátí ri indisi ri inklusió i ri akueddo ku ma liniamiendo ke Miníterio ri Erukasió Nasioná étableseno re e tema;
- d) RRealisá segimiendo a pemmanensia erukatiba ri ma éturiande ku nesesarí erukatiba épesiá i arottá ma mería pétinende pa garandisá pemmanensia ékolá ele;
- e) RRepótá infommasió re atensió erukatiba a jende chimba andi sítima nasioná ri infommasió ri erukasió, ri konfommirá ku lo rípuéto po Miníterio ri Erukasió Nasioná;
- f) Implemendá un ma atsió ri prebensió re kuákié kaso ri inklusió o ríkriminasió ri éturiande ku chimba andi ma établesimiendo erukatibo étatale i pribao.
- g) Kontemplá andi ogganisasió ékolá ele, tiembo i épasio pa étimulá a ma miembro ri komunirá erukatiba a emprendé o promobé imbétigasió i resarroyo, i promobé ríponibilirá i uso ri nueva tennolojía, inkluía ma tennolojía ri infommasió i ma komunikasió, ayula pa mobilirá, rípositibo tenniko i tennolojía ri apoyo arekuao pa ma jende ku ríkasirá;
- h) Propendé pó ke petsoná rosende sendeno indóneo i sufisiende pa resarroyo ri ma proseso ri inklusió sosiá, asina kumo fomendá fommasió i kapasitasió pemmanende ri ele;
- i) Arattá kurrikulo ri ané i andi jenerá to ma prattika rirattika, metorolójika i peragójika ke resarroye pa inkluí efettibamende a to ma jende chimba;

4. Miníterio ri Erukasió Nasioná a ten ke, andi rrelasió ku erukasió superiío:

- a) Konsolirá polítika ri erukasió inklusiba i ekitatiba konfomme a attikulo 24 ri Kombensió ri ma Nasioná Unira re ma rerecho ri ma jende ku ríkapasirá, lei jenerá ri erukasió i ma liniamiendo ri erukasió pa tó ri UNESKO;
- b) Riseñá insendibo pa ke ma intitisió ri erukasió superiío rétineno rrekutso umano i rrekutso ekonómiko a resarroyo ri ma imbétigasió, pograma, i éstratejia pa resarroyá tennolojía inklusiba e implemendá riseño unibetsá ri manera graruá;
- c) Segurá andi to ma nibé i ma moralirá ri sebbisio públiko erukatibo, ke to ma ésame i prueba resarroyao pa ebaluá i merí kalirá i, kobétura, endre uto, asina sebbisio públiko o elemendo análogo sendeno plenamende atsesible a ma jende chimba;

- d) Miníterio ri Erukasió Nasioná akodde ku makko legá mbijende, tan inkóporá kriterio ri inklusió erukatiba ri jende chimba i atsesibilirá kumo elemendo neserasrio lendro ri ma éstratejia, mekanímimo e intrumendo ri berifikasió ri ma kondisió ri kalirá ri erukasió superiό;
- e) Insetibá riseño ri pograma ri fommasió ri ma rosende rregulá, pa inklusió erukatiba ri ribetsirá, fretsibilisasió kurrikulá i andi épesiá, enseñansa a to ma jende chimba, pa ané kumblí étandá ri kalirá;
- f) Segurá, lendro ri ámbito ri kompetensia ané, a ma jende chimba, atseso andi ma kondisió ri ekirá ku ma remá i sin ríkriminasió, a un erukasió superiό inklusiba i ri kalirá, inkluyendo ammisió ele, pemmanensia i promosió andi sítema erukatibo, ke fasiliteno binkulasió proruttiba ele andi to ma ámbito ri sosierá; andi to kaso ma jende chimba ke ingreseno a un unbetsirá públika tan pagá mbaló ri matrikula mínimo établesiό po intitusió ri erukasió superiό;
- g) Ma intitusió ri erukasió superiό andi kumblimiendo ri misiό intitusioná ele, andi ammonía ku plan ri resarroyo ele tan propunná po apliká pogresibamende ma rrekutso ri prosupuéto ele pa binkulá ma rrekutso umano, rrekutso rirattiko i peragójiko apropiado ke apoyeno inklusió erukatiba ri jende chimba i atsesibilirá andi préyasió ri sebbisio erukatibo ri kalirá a richa poblasió;
- h) Miníterio ri Erukasió Nasioná meriande konkutso ri ma intansia i ogganímimo ke a se pátisipá andi berifikasió ri ma kondisió ri kalirá ri ma pograma akarémiko ri erukasió superiό, tan berifiká ke inkluyeno propuéta ri atbibirá físika, erukasió físika, rrekreasió i entretenimiendo repótibo pa ma jende chimba;
- i) Ma intitusió ri erukasió superiό a ten ke promobé sensibilisasió i kapasitasió ri ma liosensiao i piacha andi to ma risiplina e inklusió ri tema ri chimba andi to ma kurrikulo riri enfoke intétsetoriá;
- j) Piorisá asinnasió ri rrekutso finansiero sufisiende pa ofresé kapasitasió kontinua, presensia i a rítansia, ri ma rirettibo i rosende ri to ma nibé erukatibo i ri ma uto profesioná binkulao a temátika ri chimba, ke faboreseno fommulasió i nommá resarroyo ri ma polítika ri inklusió, ku énfasi andi rrépeto ri ma rerecho umano i ma libétá fundamendá, kumo páte ri plan territorio ri fommasió rosende;
- k) Asiná rrekutso finansiero pa riseño i ejekusió ri pograma erukatibo ke utileseno ma nueba tennolójia ri infommasió ri ma komunikasió, pa garandisá áfabetisasió rijitá ri monasito, monasita i ma jóbe ku chimba, i ku fin ri garandisá un mayó atseso a ma opótunirá ri aprendisaje, andi pátikulá andi ma sona rruará, alejá i réfaboresia;

ATTIKULO 12. RERECHO A PROTETSIÓ SOSIÁ. Ma jende chimba a ten rerecho a protetsiό sosiá épesiá ri Eтарo, andi konkodansia ku attikulo 28 ri Lei 1346 ri 2009. Pa garandía ri ejetsisio totá i efettibo ri rerecho a protetsiό sosiá, Miníterio ri Makaneo o kiene ke asé mbese ané, i remá attorirá kompetende, tan arottá endre uto, ma sigiende mería:

1. Établesé mekanímimo pa faboresé fommasió ri empleo ri ma jende chimba, asina kumo pograma ri seguramiendo andi ma rriégo laborá i nú laborá.
2. Établesé pograma ri apoyo i akompañamiendo a ma mae i ma tatá ri jende chimba i ri jétasió, i rurande ma primó 2 año ri mbila ri monasita i monasito.
3. Ma entirá territorio kompetende e Intituto Kolombiano ri Bienétá familia, IKBF, o ende ke asé mbese ané, a ten ke établesé i/o fótalesé, un pograma ri apoyo ri akompañamiendo a ma famía ri ma jende chimba, rebiramende attikulao ku uto pograma o éstratejia ri inklusió, resarrollo sosiá i ri superasió ri kusubé.
4. Segurá ke ma sítema, sebbisio i pograma ri bienétá, protetsiό i promosió sosiá i kompesasió familia inkluí mekanímimo épesiá pa

inklusió ri ma jende chimba i promosió ri ma rerecho ané, i aremá établesé mekanímimo ri segimiendo.

5. Ma entirá territorio kompetende, e Intituto Kolombiano ri Bienétá Familiá, IKBF, o ende ke asé mbese ané, a te ke ajútá i établesé pograma ri apoyo, akompañamiendo i fommasiό a ma famía ri ma jende chimba, i ma rrede ri apoyo ri ma jende chimba, andi aliansa ku SENA i ma remá entirá kompetende.

ATTIKULO 13. RERECHO A MAKANEO. To ma jende chimba a ten rerecho a makaneo. Pa garandisá ejetsisio efettibo ri rerecho a makaneo ri ma jende chimba, andi temmino ri iguaddá ri opótunirá, ekirá e inklusió, andi konkodansia ku attikulo 27 ri Lei 1346 ri 2009, Miníterio ri Makaneo o kiene ke asé mbese ané i remá entirá kompetende tan établesé endre uto, ma sigiende mería:

1. Gobierno Nasioná, po merio ri Miníterio ri Asienda i Krérito Públiko i Repátamendo Nasioná ri Planiasió o ri kiene ke asé mbese ané, tan épedit rekreto rreglamendario ke établesé un putuasió arisioná andi ma proseso ri lisitasió públika, konkutso ri mérito i kondratasió riretta, pa ma emplesa ke andi planda ri petsoná ten ke ten jende chimba kondratá ku to ma ésjensió i garandía legámende établesía, i pa emplesa ri jende ku rikapasirá, ma familia i ma tutó.
2. Miníterio ri Makaneo o kiene ke asé mbese ané a ten ke:
 - a) Garandisá kapasitasió i fommasiό a makaneo ri ma jende chimba i ma famía ané, teniendo andi kuenda ofetta laborá ri paí;
 - b) Fótalesé pograma ri ubikasió laborá ri ma jende chimba, meriande éstratejia ri promosió riretsioná asia settó emplesariá, insetibando aremá ma sebbisio ri apoyo ri akompañamiendo a ma emplesa;
 - c) Resarroyá plan i pograma ri inklusió laborá i jenerasió ingreso flésible pa ma jende ke po chimba sebera ele o chimba múltiple, poleno nú sé fasimende inkluío po mekkao laborá, o binkulao andi sítema ri prorutsiό rrentable o ma emple rregulá. Pa efetto, a ten ke fijá éstratejia protejía o asítia ri jenerasió ri ingreso empleo ke garandiseno andi kuákié ri ma fomma ingreso rinno i andi ma kondisió ri segurirá sosiá ke korrépondé, pemmitinno a kuirarora i kuiraró ri ané, i ma famía ané, ma posibilirá ri intébení andi éto proseso;
 - d) Fomendá kreasió i fótalesimiendo ri ma unirá proruttiba, po merio ri: Kapasitasió ténnika i emplesariá, liniá ri kriterio épesífika pa aké kaso andi ke ma solisitande sendeno jende chimba i/o ma famía ané, ku un mbaja tasa ri interés, apoyo ku tennolojía ri infommasiό i komunikasió, i riseño ri pájina ueb pa rifió ri ma prorutto ané, rando prelasió a rítribusió, benta i ákisió i ma prorutto ané po páte ri ma entirá públiká;
 - e) Insetibá resarroyo ri negosió inklusibo i fótalesé emprendimiendo i kresimiendo emplesariá ri ma entirá ke propendé po indepensia i superasió ri poblasió ku rikapasirá, meriande pograma ri intémediasió ri mekkao ke potensieno prorutsiό, kometsialisasió o benda ri ma sebbisio jenerao po éta poblasió, a patí ri finasiamiendo ku rrekutso épesífiko i éstratejia ririjía;
 - f) Andi kóddinasió ku repatamendo amminítratibo ri funsió públika, segurá ke Étarō a travé ri to ma oggano, ogganímimo i ma entirá ri ma nibé nasioná repátamendá, rítritá i munisipá, andi ma settó sendrá i resentralisao, a ten ke binkulá un pósentaje ri jende chimba lendro ri ma koggo ésitende, e kuá a ten ke se publikao a komienso ri año fíkká meriande mekanímimo atsesible a poblasió chimba.
3. Sebbisio Nasioná ri Aprendizaje, SENA, a ten ke:

- a) Segurá inklusió efettiba ri ma jende chimba a to ma pograma i sebbisio ri entirá ri ané, aremá garandisá atseso ele a ma riferende sebbisio ri apoyo peragójiko;
- b) Garandisá prétasió ri sebbisio ri intéprete ri lengua ri seña i gía intéprete, pa poblasió chimba auritiba i sóddo segera, i yula tennolójika pa ma jende chimba mbisuá, asina kumo ma apoyo épesífiko ke a rrekerí ma jende chimba inteletuá.
- c) Garandisá asesoría i akompañamiendo a ma emplasarió ke resé kontratá jende chimba;
- d) Segurá kapasitasió i fommasió a makaneo ri ma jende chimba teniendo andi kuenda ofetta laborá ri paí;
- e) Fótalesé Sebbisio Nasioná ri Empleo SNE ri ka rrejioná pake garandiseno atseso i benenefisio ri ma jende chimba meriande éstratejia i promosió riretsioná asia settó emplasariá;
- f) Otoggá título ri fommasió profesioná andi riferende aria a pátí ri rrekonosimiendo ri ma proseso fommatibo ke a se rrealisá ma ogganisasió ri i pa jende chimba, ke kumblí ku ma rrekisito établesio po éta entirá;
- g) Fommá ebaluaró andi proseso ri sétifikasió ri ebaluasió ri kompetensia andi riferende aria, ke pemmití a ma jende chimba akkirí un sétifikasió ri ma kompetensia laborá ri akueddo a éperiensia ele;
4. Fondo Nasioná ri Aorro o kiene ke asé mbese ané tan otoggá krérito ri bibienda i erukasió pa ma jende chimba, ku un tasa ri interé preferensíá. Fondo tan rreglamendá materia.
5. Banko ri Kometsio Éterió ri Kolombia, Bankolde, tan kreá linia ri krérito ku tasa ri interé blanda, pa ma empledimiendo ekonómiko o ri emplea andi ke sendeno titulá ma jende chimba andi 20%.
6. Ma empresario i ma emplearó ke binkule laborámende jende chimba, tan ten aremá ri lo établesio andi kapítulo 4 ri lei 361 ri 1997, ma étimulo ekonómiko ke établesé Miníterio ri Asienda i Krérito Públiko, ri konfommirá a attikulo 27 numerá 1literá), i) ri Lei 1346 ri 2009.
7. Gobierno Nasioná a ten ke implemendá meriande rekreto rreglamendario un sítima ri preferensia a fabó ri ma emplearó pátikulá ke binkuleno laborá mende jende chimba rebiramende sétifiká, andi un pósentaje mínimo ri 10% ri planda ri ma makaniaró. Tá sítima ri prefensia tan sé aplikable a ma proseso ri ájurikasió i selebrasió ri kondrato, i a otoggamiendo ri krérito o ma subbesió ri ma ogganímimo étatá.
8. Ma gobierno nasioná, ma repáttemendá, ma rítrita i ma munispá, a ten ke fijá meriande rekreto rreglamendario, andi ma proseso ri seletsio ri ma kontratita i ma probéro, un sítima ri preferensia a fabó ri ma jende chimba.

ATTIKULO 14. ATSESO I ATSESIBILIRÁ. Kumo manifettasió riretta ri iguaddá materia i ku ójetibo ri fomendá mbila autónoma e independiende ri ma jende chimba, ma entirá ri odde nasioná, repátamendá, rítrita i loká tan garandisá atseso ri éta jende, andi iguaddá ri kondisió, a entonno físiko, a trámpóte, a infommasió i a ma komunikasió, inkluió ma sítima i tennolójia ri infommasió i ma komunikasió, épasio públiko, ma biene públiko, ma lugá abiéto á públiko i ma sebbisio públiko, tando andi sona ubbana kumo ma rrurá. Pa garandisalo, ta arottá ma sigiende mería:

1. Korrépondé a ma entirá públika i ma pribá enkaggá ri prétasió ri ma sebbisio públiko, ri kuákié naturalesa, tipo i nibé, resarroyá ma funsió ri ané, kompetensia, ma ójeto sosiá, andi jenerá, to ma attibirá, sigiendo ma pótulao ri riseño unibetsá, ri manera ke ke inkluí nú o liminiteno atseso andi ma kondisió ri iguaddá, andi to o páte, a ningú jende andi rrasó ri chimba ele. Pa ané, richa entirá a ten ke riseñá, implemendá i finansiá to ma ajúte rrasoná ke sendeno nesesario pa kumblí ku ma fine ri attikulo 9º ri Lei 1346 ri 2009.
2. Sebbisio públiko ri trámpóte a ten sendá atsesible a to ma jende chimba. To ma sítima, merio i moro andi ke a pátí ri promúggasió ri presende lei kontrateno, a ten ke ajútá a ma pótulao ri riseño unibetsá.
Kiene ke funsió átuámende a ten ke arottá ma plane integrá ri atsesibilirá ke garandiseno un abanse pogresibo ri éto pótulao, ri manera ke andi un temmino ri

másimo ri 10 año logreno nibé ke superá 80% ri atsesibilirá totá. Pa implemendasió ri ma ajúte rrasóná a ten sendá riseñao, implemendao i finansiao po enkaggao ri prétasió riretta ri sebbisio.

3. Ma entirá munisipá i ma rítrita, ku apoyo ri gobierno repátamendá i nasioná, rrépetando autonomía ri ka rrejio, ané a ten ke riseñá, andi un temmino nú mayó a 1 año, un plan ri arekuasió ri ma bía i épasio públiko, asina kumo ri atsesibilirá a épasio públiko i a ma biene públiko ri síkúkritsió. Andi richo plan ané a ten ke fijá ma ajúte rrasóná nezesario pa abansá pogresibamende andi inklusió ri ma jende chimba, établesé un prosupuéto i kronógrama ke, andi nú má ri 10 año, pemmití abansá andi ma nibé ri atsesibilirá ri 80% kumo mínimo. Richo plan a ten ke fijá ma kriterio ri riseño unibetsá ke a ten ke sendá akatao andi to ma obra públika i pribá ri entirá públika a pátí ri arotsiό ele.
4. Implemendá ma mería apropiá pa irentifiká i eliminá ma ótakulo i pa segurá atsesibilirá unibetsá ri to ma jende chimba a ambiende kontruío, trámpóte, infommasió i komunikasió, inkluíndo ma tennolojía ri infommasió i komunikasió i uto sebbisio, pa segurá ma kondisió pa ke ma jende chimba poleno mbibi indepediendemende.
5. Nda efettibo kumblimiendo a nommatiba re atsesibilirá andi kontrutsiό o arekuasió ri ma obra ke ké ejekutá andi épasio públiko i pribá, ke préteno a públiko rebiendo kumblí ku ma plaso señalao.
6. Segurá ke to ma sebbisio ri baño públiko sendeno atsesible pa ma jende chimba.
7. To ma entirá públika o pribá a ten ke atendé ri manera prioritaria a ma jende chimba, andi ma kaso ri tunno o fila ri ma usuario ri kuákié tipo ri sebbisio públiko o abiéto pa públiko.
8. Ministerio ri Bibienda, Suirá i Territorio, o kiene ke asé mbese ané a ten ke établesé un mekanímno ri kondró, bijilansia i sansiό pa ke ma ákaddía i kuraruría garandiseno ke to ma lisensia i ma kontrutsiό garandiseno atsesibilirá ri ma jende chimba. Asina memo, tan établesé mería ri kóddinasió intéintusioná pa ma entirá territorio garandiseno trocha i síkuito atsesible pama jende chimba, attikulao ku ma parendeno i remá sítema ri trámpóte loká.
9. Ma entirá ri erukasió superiό tan arekuá ma kampo ma intalasió ri ané pa garandisá atsesibilirá ri ma jende chimba.
10. Ma teatro, auritorio, sine i ma épasio kutturá rétnao pa ebendo públiko, tan arekuá ma intalasió ri ané pa garandisá atsesibilirá ri ma jende chimba.
11. Nda efettibo kumblimiendo a nommatiba re atsesibilirá andi esenario repótibo, rrekreatibo i ma kutturá andi kontrutsiό o arekuasió ri ma obra ke a ta esítí o la ke tan rrealisá.

Parágrafo. Ma riposisiό ri presende attikulo tan implemendá andi konkodansia ku Lei 1287 ri 2009 i ma remá nomma rrelasioná ku atsesibilirá ri poblasió chimba.

ATTIKULO 15. RERECHO A TRÁMPÓTE. Ma jende chimba a ten rerecho a uso efettibo ri to ma sítema ri trámpóte andi konkodansia ku attikulo 9º, numerá 1, literá a) i attikulo 20, ri Lei 1346 ri 2009. Pa garandisá ejetsisio efettibo ri éte rerecho, Miníterio ri Trámpóte, Supéintedesia ri Puéto i Trámpóte, Aeronáutika Sibí i rema entirá rrelasioná a ten arottá ma sigiende mería:

1. Segurá ke ma sítema ri trámpóte integrao masibo kumbla, andi to totalirá ele, riri fase ri riseño, ku ma nomma ri atsesibilirá pa jende chimba.
2. Señalisasió ri ma aeropuéto, ma temminá ri trámpóte aério, terrétre, flubiá i marítimo, merio ri trámpóte masibo i épasio públiko, a ten ke kondá ku uso ri símbolo arekuao andi makko ri riseño unibetsá. Éta señalisasió a ten ke ta

akompañá ri kampaña sibika ri sensibilisasió i ri rifusió arekuá, flésible ri ngande kobettura.

3. Ma attorirá a ten ke arekuá ma trocha, aeropuétu i ma temminá, pa garandisá ejetsisio efettibo ri rerecho a atsesibilirá ri ma jende chimba, andi un temmino mayó nú a ocho (8) año.
4. Ma aeropuétu i ma temminá ri trámpóte marítimo i terrétre tan kondá ku un sebbisio ri gía i asítensia a jende chimba.
5. Arattá andi ma aeropuétu, ma temminá ri trámpóte i merio ri trámpóte masibo, atseso, ma señá, ma mensaje auritibo i mbisuá pa ma jende chimba.
6. Ma beíkulo ke te trámpótá un jende chimba ri manera abituá, étará esetto ri ma rrétrisió ri mobilirá ke établéka ma repátamendo i ma munisipio (piko i plaka), pa lo kuá Miníterio ri Trámpóte tan rreglamendá lendro ri ma 6 mé sigiende éta ésetsió.
7. Étaru, meriande ma attorirá kompetende, tan sansioná inkumplimiendo ri ma plaso ri arattasió o ri atsesibilirá a trámpóte.

ATTIKULO 16. RERECHO A INFOMMASIÓ I MA KOMUNIKASIÓ. Ma jende chimba a ten rerecho a ejetsisio efettibo ri rerecho a infommasiό i a atsedé a ma komunikasiό andi iguaddá ri kondisiό, andi konkodansia ku Lei 1346 ri 2009. Pa garandisá ejetsisio totá i efettibo ri rerecho a infommasiό i ma komunikasiό, Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό i ma remá entirá kompetende a ten ke ten andi kuenda ma sigiende mería:

1. Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό TIK, a ten ke arenladá un proyetto ke pemmití masifiká utilisasiό ri sofjuare libre ri ma pograma pa jende chimba.
2. Ndá étrittu kumblimiendo a ma nomma bijende re atsesibilirá i atseso a infommasiό andi merio ri komunikasiό rebiendo kumblí ku ma plaso kontemplao paefettuá ma arekuasiό señalao andi ané.
3. Propisiá épasio andi ma kaná ri televisió étatá, ma nasioná i ma rrejoná ku pograma ke inkluyeno intépretasiό andi Kombetsasiό ri Señá Kolombia, i/o klosed kátio, i/o ku sútítulo.
4. Resarroyá pograma ke fasiliteno atseso a ma Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό ri ma jende chimba, épesiámende andi ma intitusiό erukatiba.
5. Promobé éstratejia ri infommasiό, komunikasiό i erukasiό pemmanende, pa insirí andi kambio ri ma imaginario sosiá i a ma indibiruá aséka ri ma potensialirá i ma kapasirá ri ma jende chimba.
6. Riseñá ma éstratejia ri infommasiό i ribuggasiό atsesible pa jende chimba, Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό TIK tan fasilítá ma kaná ri ribuggasiό meriande ma merio ri komunikasiό públiko i un ñamao ri rréponsabilirá sosiá a ma merio pribao.
7. Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό, tan arelandá un pograma ri kapasitasiό andi tennolojía ri infommasiό i ma komunikasiό pa jende chimba sensoríá i ku refisiensia épesífika ke áterá ma kompetensia pa ané komuniká a trabé ri kombetsasiό bébbá.
8. Ma tennosendro a ten ke sendá atsesible pa to ma jende chimba i andi pátikulá tan kondá ku sofjuare épesialisao ke garandiseno atseso a infommasiό, a ma komunikasiό i ma tennolojía ri infommasiό i ma komunikasiό, ri ma jende chimba sensoríá.
9. Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό, tan arelandá un pograma ri kapasitasiό andi tennolojía ri infommasiό i ma komunikasiό pa jende chimba sensoríá.
10. Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό TIK, i pograma ri Gobierno andi Linia tan brindá orientasiό pa atsesibilirá a infommasiό andi amminítrasió públika.
11. Gobierno Nasioná, a trabé ri Miníterio ri Tennolojía ri Infommasiό i ma Komunikasiό, tan éperí rekreto rreglamendario pa fijá ma étandá ri atsesibilirá a to ma lugá ueb i ma merio i sítima ri infommasiό ri ma oggano, ogganímmo i ma entirá étatá ri to odde, pa garandisá

efettibamende pleno atseso ri ma jende chimba sensoriá a richo lugá i sítema e infommasió ke ané ten.

ATTIKULO 17. RERECHO A KUTTURA. Étaró tan garandisá rerecho a kuttura ri ma jende chimba, andi konkodansia ku Lei 1346 ri 2009. Pa garandisá ejetsisio totá i efettibo ri rerecho a kuttura, Miníterio ri Kuttura a ten ke belá po inklusió ri ma jende chimba a ma sebbisió kutturá ke a se ofresé a ma remá suirarano, rebiendo arottá ma sigiende mería:

1. Riri ámbito nasioná, repátamendá, rítrita, munisipá i loká a ten ke garandisá atseso a ma ebendo i ma attibirá kutturá.
2. Garandisá ke entirá kutturá, ma épasio i ma monumendo kutturá kumbli ku ma nomma ri atseso a infommasió i ri komunikasió, i atsesibilirá ambiendá i ákítettónika pa poblasió chimba.
3. Ubiká a nibé nasioná ma entirá ke a se rrealisá proseso ri sensibilisasió, resarroyo e inklusió sosiá, ku poblasió chimba.
4. Fomendá i garandisá bisibilisasió ri ma épresió kutturá propia ri ma jende chimba.
5. Promobé implemendasió ri enfoke riferensiá andi ejetsisio efettubo ri ma Rerecho ri ma jende chimba.
6. Kreá kampaña, proyetto i pograma asiendo uso ri ma ribetsa épresió átítika i komunikatiba a trabé ri ma kuá a se ebirensiá ma potensialirá i ma rétresas ke poblasió andi situasió chimba ten, imbolukrando ma rínto merio ri komunikasió pa ribuggasió ele.
7. Garandisá pátisipasió ri ma jende chimba andi kojundo ri ma attibirá kutturá ke rrealiseno andi to ma nibé ri amminítrasió públika, andi ma rínto munisipio.
8. Miníterio ri Kuttura tan promobé e implemendá, andi ma repátamendo, ma rítrito, ma munisipio i ma lokalirá, polítika ri ribetsa kuttura ke ke kontempleno ma atsió pa resarroyo ri pograma fommatibo, resarroyo ri ma metorolójía i ékema ri inklusió pétinende pa jende chimba ku ofetta arekuá a ka tipo ri chimba i ma prorutsió ri materia, kombokatoria i linia ri makaneo pa ané rrekonosé chimba kumo un épresió ri ribetsirá i riferensia.
9. Garandisá rifusió i ejetsisio ri ma rerecho kutturá ri poblasió chimba.
10. Garandisá ke ma entirá kutturá ke a se rrealisá proyetto ku poblasió infandí i jubení apóteno a resarroyo kutturá, épresió e inklusió sosiá ri poblasió chimba.
11. Segurá ke plan nasioná ri letturá i bibioteka, plan nasioná ri músika pa kombibensia, pograma batuta i plan nasioná ri kutturá i kombibensia, endre uto, inkluyeno andi proseso fommatibo ri ané a jende ku ággú tipo chimba i ke ebirensieno ma átítú andi ággú ri ma aria pétinende.
12. Propisiá i fomendá empleo ri jende chimba andi ma museo, bibioteka i ma remá biene ri intré públiko.
13. Garandisá fommasiό nesesaria pa ke ma jende chimba poleno pátisipá i rrealisá ma attibirá kutturá ri manera efisiende i proruttiba.
14. Segurá ke Ré Nasioná ri bibioteka sendeno atsesible e inkluyende pa jende chimba.
15. Garandisá rerecho ri ma jende chimba a rrekonosimiendo i apoyo ri entirá kutturá ele.
16. Ma repátamendo, ma munisipio i ma rítrito a ten ke garandisá atseso ri ma jende chimba a ma rrekutso IBA ri telefonía móbi. Ri totá ri éto rrekutso ané a ten ke rétiná mínimo un 3% pa fomendo, promosió i resarroyo ri repóte, rrekreasió ri ma repótita ku chimba, i ma pograma kutturá i átítiko ri ma jétó i ma krearó kutturá chimba.

ATTIKULO 18. RERECHO A RREKREASIÓ Y REPÓTE. Étaró tan garandisá rerecho a pátisipasió andi mbila kutturá, ma attibirá rrekreatiba, épasimiendo i repóte ri ma jende chimba, ri konfommirá ku attikulo 30 ri Lei 1346 ri 2009. Pa garandisá ejetsisio efettibo ri rerecho a rrekreasió i

repóte, Miníterio ri Kuttura, Miníterio ri Erukasíó i Kóddepóte jundo ku ma attó ri Sítema Nasioná ri Repóte (Komité Paralímpiko i Olímpiko Kolombiano, ma fererasíó, ma liga paralímpika, ma ogganisásió ri i pa jende chimba, ma Ende territorio ri repóte i rrekreasíó), tan fommulá e implemendá pograma éklusibo i ekitatibo pama jende chimba i ma liniamiendo pa Prattika ri erukasíó físika, rrekreasíó, attibirá físika i repóte pa poblasió chimba. Aremá, tan fótalesé ámbito amminítratibo i tenniko pa lo kuá tan arottá ma sigiende mería:

1. Fótalesé repóte ri ma jende chimba, inkluyendo repóte paralímpiko, garandisando aria ri etrenamiendo, júggamiendo, apoyo mériko i terapéutiko, asina kumo klasifikásió funsió pa páte ri Sítema Nasioná ri Repóte.
2. Fomendá Prattika ri Repóte Sosiá Komunitario kumo un proseso ri inklusió sosiá enkaminao a potensialisá ma kapasirá i ma abilirá ri akueddo a siklo bitá ri ma jende chimba.
3. Apoyá ma attibirá repótiba ri kalirá pama jende chimba sin éklusó ri ma esenario repótibo i ma rrekreatibo andi lo rrelasionao a atsesibilirá físika, ri infommásió i komunikásió.
4. Suminítrá sopóte pa resarroyo, impótasió o intékambio ri ma implemendo repótibo épesífiko po tipo chimba segú éturio tenniko re ma nesesirá ri ma jende chimba, andi konkodansia ku ma rísiplina repótiba i kobro ri ma aransé ri impótasió.
5. Garandisá inklusió ri ma jende chimba andi rrekreasíó a trabé ri ogganisásió i sétifikásió ri ma entirá ri rrekreasíó, RRejítro Úniko Nasioná RUN abalao po Kóddepóte Nasioná. Inklusió andi ma kurrikulo ri ma riferende nibé éturio re rrekreasíó andi jende chimba i akreritásió ri ma profesioná.
6. Promobé atibirá físika ri ma jende chimba a trabé ri inklusió ri ma kurrikulo ri ma riferende nibé ri éturio, re attibirá físika pa éta poblasió, ku akreritásió ri ma profesioná i jenerasió ri ma étudio komblemendadrio ku énfasi andi attibirá físika, erukasíó físika arattao o inkluyende i repóte paralímpiko.
7. Efectuá ma mería nesesaria ke garandiseno rrekreasíó pama jende chimba, andi ma kondisió ri inklusió.
8. Promobé ajúte i abrí épasio ri fommásió repótiba andi ma kondisió ri iguddá i andi entonno inklusibo pa jende chimba.
9. Ma insentibo a ma repótita ku chimba a sendá lo memo ke ma repótita kombetsioná a nibé munisipá, repátamendá i nasiuná. Éto a impliká un pograma ri ma repótita apoyao, insentibo a ma merayíta nasiuná e inténsioná i apoyo a ma futura gloriari repóte ri jende chimba.
10. Motibá ma ogganisásió chimba konnitiba, sensoriá i físika, pa ke sendeno páte attiba ri mbila kutturá, rrekreatiba i repótiba.

ATTIKULO 19. FASILITASIÓ RI MA PRATTIKA TURÍTICA. Miníterio ri Kometsio, Indútriá i Turímimo tan promobé lendro ri settó turítiko nesesirá ri arekuá infraétruttura turítika pa jende chimba, ri akueddo ku ma nomma mínima legá mbijende, lo memo ke aplikásió ri ma tarifa riferensíá endre ma empresario pa éte kuagro ri poblasió kolombiana. Asina memo, segurá ke ma sítema ri kalirá ri settó turítiko inkluí bariabile ri atsesibilirá pa ma jende chimba.

ATTIKULO 20. RERECHO A POSÁ. Étaró tan garandisá rerecho a posá ri ma jende chimba, ri akueddo ku attikulo 28 ri Lei 1346 ri 2009. Pa garandisá ejetsisio efektibo ri rerecho a posá, Miníterio ri Posá, Suirá i Territorio a ten ke garandisá ejetsisio efektibo ri rerecho a posá rinna ri ma jende chimba, pa lo kuá tan arottá ma sigiende mería:

1. To plan ri posá ri interé sosiá a ten ke rrépetá ma nomma ri riseño unibetsá ke tambié garandiseno atsesibilirá a ma aria komú i épasio públiko.

2. Miníterio ri Posá, Suirá i Territorio o kiene ke asé mbese ané tan asinná susirio ri posá pa ma jende chimba ri ma étrato 1,2 i 3, i ri manera proritaria.
3. Miniterio ri Posá, Siurá i Territorio tan implemendá andi un tiembo máximo ri 1 año, ma ajúte a ma pograma i polítika ri ané ku fin ri segurá ma rrekutso i a établesé ma mekanímimo nesario pa ke ri totá ri ma súsirio ri posá ke asinná, kumo mínimo un 5% sendeno susirio épesiá pa ma ajúte lokatibo a ma posá i akkisió ri posá nueba ri ma jende chimba, ku nibé ri sibbé 1, 2 i 3, atendiendo a enfoke riferensiá i andi konkodansia ri attikulo 19 ri Lei 1346 ri 2009.

ATTIKULO 21. ATSESO A JÚTISIA. Étaro tan garandisá atseso a jútisia ri ma jende chimba, andi konkodansia ku attikulo 13 ri Lei 1346 ri 2009. Pa garandisá ejetsisio efektibo atseso a jútisia, Miníterio ri Jútisia i Rerecho, andi aliansa ku Miníterio Públiko, ma ogganímimo ri kondró i rrama jurisiá, a ten garandisá atseso ri ma jende chimba andi to ma pograma ri atseso a jútisia. Pa ané tan arottá endre uto ma sigiende mería:

1. Miníterio ri Jútisia i Rerecho, i rrama jurisiá a ten ke implemendá pograma ri fommasió i jétasio pa atensió ri ma kaso ri biolasió a ma rerecho ri ma jende chimba, ke imbolukreno a ma jué, ma ausiliá ri jútisia, posá ri jútisia, sendro ri konsiliásió, komisaría ri famía, petsonería, endre uto. Asina memo tan implemendá pograma ri fommasió oriendao a kompresió ri ríkapasirá i fomma ri garandisá kabá atensió i oriendasió a ma jende chimba, pa fasilítá ma sebbisio ri apoyo rrekerío pa garandisá andi iguaddá ri kondisió ku ma remá jende atseso a jútisia.
2. Miníterio ri Jútisia i Rerecho, o kiene ke asé mbese ané, ande aliansa ku Miníterio Públiko i ma komisaría ri famía i IKBF, a ten ke proponé e implemendá ajúte i rrefomma a sítima ri Intédisió jurisiá ri manera ke resarroyeno un sítima pa faboresé ejetsisio ri kapasirá juririka i toma ri resisió ku apoyo ri ma jende chimba, konfomme attikulo 12 ri konbensió re ma Rerecho ri ma Jende Chimba ri ma Nasió Unirá.
3. Gobierno Nasioná tan resarroyá un proyetto ri fótalesimiendo i apoyo a ma ogganisásió ri i pa jende chimba andi to paí, pa ndá a konosé ma rerecho ri ané i fomma ri aselo efektibo.
4. Ma Intitusió ri erukasió superió ke kondeno ku fakútá ri rerecho i konsútorio juririko, a ten ke resarroyá pograma ri fommasió i apoyo a rrétablesimiendo ri ma rerecho ri ma jende chimba.
5. Gobierno Nasioná jundo ku ma ogganisásió nasioná e inténasioná, tan rrealisá kampaña ri rrépeto asia ma jende chimba, otóggando épasio a ma autojététo ke kombetseno ri éperiensia ané konfomme a lei 1346 ri 2009.

KAPÍTULO 2

Ri pátisipasió suirarana ri jende chimba

ATTIKULO 22. PÁTISIPASIÓ ANDI MBILA POLÍTIKA I PÚBLIKA. Pátisipasió andi jétió amminítratiba tan ejetsé po ma jende chimba i po ma oggnisásió ané andi ma temmino ri Kontitusió Polítika, Lei 134 ri 1994 i remá nomma ke a se resarroyá insiso segundo ri attikulo 103 ri Kontitusió Polítika, i ma attikulo 29 i 33, endre utori Lei 1346 ri 2009. Pa efetto, Miníterio ri interiú a ten ke rittá mería ke établéka ma rrekisito ke reba kumblí pa kreasió i funksionamiendo ri ma Ogganisásió ri jénde chimba ke rrepresenteno a ma jende chimba ande ma intansia loká, ma nasioná e inténasioná, asina kumo ma mería ke a ten ke arottá pa funksionamiendo ele i seguramiendo ri sótenibilirá i ri garandía ri pátisipasió plena i efektiba ri ele andi arotsió ri to ma resisió ke a se afettalo.

Ma ákádía munispá i ma loká a ten ke implemendá pograma épesiá ri promosió ri ma atsió komunitaria, sebbisio ri apoyo ri komunirá i ri asitensia domisiliá i rresirensiá, pa fasilitá integrasió, rrelasió i pátisipasió ri ma jende chimba ku ma remá suirarano, inkluía asitensia petsoná pa fasilitá mbila rinna, pa ebitá aílamiendo i garandisá atseso i pátisipasió segú ma nesesirá ané.

ATTIKULO 23. KONDRÓ SOSIÁ. Poblasió chimba i ogganisasió ané tan ejetsé rerecho i rebé ri kondró sosiá pa to proseso ri jétió públika rrelasionao ku ma polítika, ma plan, ma pograma, ma proyetto i ma atsió ri atensió a poblasió chimba, o ku enfoke riferensiá andi chimba. Pa tá effetto, a polé kontitúí béruría suirarana andi resarroyo ri lo rípuéto po Lei 850 ri 2003 i remá nomma pétinende, i arottá uto moralirá ri kondró sosiá, ke tan trarusí andi ma sigiende attibirá:

1. Gobierno Nasioná, meriande ri miníterio ri ané tan apoyá promosió ri éta béruría i ri ma rrere ané, asina kumo fommasiό ri ma béró suirarano ke a konfommalo. Ma entirá ke a fommá páte i RRé intitusioná ri apoyo a ma béruría suirarana ri ke a se tratá attikulo 22 ri Lei 850 ri 2003, tan binkulá ri akueddo a kompetensia ele.
2. Ma jende chimba i ma ogganisasió ané, tan pátisipá attibamende andi ma ebendo ri rrendisió ri kuenda ke presendeno ma riferende entirá binkulao a polítika públika ri chimba.
3. Gobierno Nasioná, meriande ri miníterio ri ané, tan apoyá promosió ri béruría po páte ri ma ende repátamendá ri repóte i rrekreasió.

ATTIKULO 24. PÁTISIPASIÓ RI MA JENDE CHIMBA I MA OGGANISASIÓ RI ANÉ. Tan garandisá pátisipasió ri ma jende chimba i ri ma ogganisasió ri ané, pátikulámende andi ma sigiende ámbito i épasio propio ri settó:

1. Andi fommulasió i ejekusió ri ma polítika i planifikasió ri ma proseso kutturá, meriande ma Konsejo ri Kuttura Nasioná, Repátamendá, Rítritá i Munispá, ri akueddo a lo établesió andi Lei Jenerá ri Kuttura.
2. Andi to ma oggano o intitusió chimba.
3. Andi ma toma ri resisió, andi ma ápetto sosiá, ekonómiko, ambiendá, polítiko, erukatibo, laborá i kutturá.
4. Andi riseño, implemendasió, segimiendo i béruría ri polítika públika ri chimba.
5. Andi segimiendo, monitoreo e implemendasió ri kombetsió intennasioná re ma Rerecho ri ma Jende Chimba ri ma Nasió Unira i remá intrumendo intennasioná rratifikao po Kolombia, ke té rrelasionao ku tema i afetteno a settó ri chimba.
6. Ma jende chimba a ten rerecho a attuá po ele memo, teniendo andi kuenda kapasirá ri ané, rrépetando fakútá andi toma ri ma resisió ku o sin apoyo. Andi kaso kondrario tan garandisalo asitensia juririka sesesaria pa ejetsé rrepresentasió ané.
7. RRekonosé i bisibilisá a ríkapasirá sikososiá i Trátonno ri Épettro Autíta kumo ma chimba tá kumo a ta kontemplao andi ma klasifikasió intennasioná.

ATTIKULO 25. PÁTISIPASIÓ RI MA MUJÉ CHIMBA. Ri konfommirá ku lo rípuéto andi attikulo 6º ri Lei 1346 ri 2009, Étaro tan arottá ma sigiende meriá, pa garandisá ejetsisio efettibo ri to ma rerecho ri ma mujé chimba:

1. Elaborá i jektá atsió pa pátisipasió ri mujé chimba.
2. Belá pa ke pátisipasió ri mujé chimba andi ma ámbito, rrejioná i ma loká.

Konsejería ri Ekirá ri Mujé tan inkóporá enfoke riferensiá ri mujé chimba andi to ma pograma ané, promosionando ogganisasió ri ma mujé

- chimba, ri akueddo a épettatiba e interé ri ané andi to territorio nasioná.
3. Riseñá pograma i proyecto ri karatte nasioná i ri kóperasió intennasioná pa asé efettibo ma rerecho ri ma mujé chimba, ma kuá tan sé implemendao ku pátisipasió attiba ri ma mujé chimba andi ma ogganisasió ri ma jende chimba.
 4. Éturiá ma kondisió ke a se propisiá ma atto biolendo kondra ma mujé i ma monasita chimba, i asé ri konosimiendo públiko situasió ri ma monasita i ma mujé chimba andi rrelasió ku biolensia ri jénero.
 5. Asé éturio enkaminao a arottá ma mería nesesaria pa ebitá chimba ri ma mujé i ma monasita po chamukina ri salú públika i andi épesiá, po chamukina.
 6. Ndá atensió rebía, riretta i petsonalisá a ká monasita o mujé chimba bittima ri chamukina ri jénero, meriande makaneo kóddinao ri ma sebbisio públiko ma ogganisasió ri mujé chimba, elaborando gía ri refensa i atensió sikososiá.

ATTIKULO 26. EBLUASIÓ RI MA MERÍA PA GARANDISÁ EJETSISIO EFETTIBO RI MA RERECHO RI MA JENDE CHIMBA. Consejo Nasioná ri chimba, tan ebaluá ká 4 año efikasiá ri ma atsió afimmatiba, ma ajúte rrasóná i sansiό a ríkriminasió kumo mekanímmo pa garandisá ejetsisio efettibo ri ma rerecho ri ma jende chimba.

Éta ebaluasió tan rrealisá pa établesé si ané a ákansá ma ójetibo búkao ku aplikasió ri presende lei, andi ma riferende ésenario ri planifikasió, i ma toma ri resisió re ma atsió ke riseño pa mejorá ma kondisió ri mbila ri ané. Pa ebaluasió tan suplí nú kondró i ebaluasió ke a ten ke rrealisá ma ogganímmo ri kondró ri Étaro colombiano kompetende.

TÍTULO 5 MA RÍPOSISIÓ FINÁ

ATTIKULO 27. ARITSIÓ LEJÍLATIBA. Presende lei tan aritsioná a ma remá nomma ke a se protejé ma rerecho ri ma jende chimba, ku fin ri garandisá ejetsisio efettibo ri rerecho ané asina kumo ésijibilirá ele.

ATTIKULO 28. PUBLISIRÁ. Presende ley a ten ke sendá trarusía andi ma riferende sítema komunikasió ri ma rítinta chimba i a ten ke sé sosialisao a nibé nasioná, repátamendá, munisipá i rítritá, pa ke sendeno konosía po poblasió ójetibo. Consejo Nasioná ri Chimba i ma Komité Territoriá ri Chimba a ten ke apoyá rifusió i a ten ke pátisipá attibamende andi ribuggasió ele.

ATTIKULO 29. RREGLAMENDASIÓ RI LEI. Ma rekreto rreglamendario ri presende lei a ten ke sé elaborá andi un plazo máximo ri ndo año a pátí ri un proseso pátisipatibo, lo kuá tan sé akoddao ku Consejo Nasioná ri Chimba, ku ma ogganisasió ri ma líre ri settó ri chimba.

ATTIKULO 30. PROMOSIÓ, PROTETSIÓ I SUPÉBISIÓ. Kreá un mekanímmo independiende pa promosió, protetsiό i supébisió ri ejetsisio efettibo ri ma rerecho ri ma jende chimba prebító andi éta lei, asina kumo ri aplikasió ri kombensió re ma Rerecho ri ma Jende Chimba ri ma Nasió Unira, ke kontruí kumo mekanímmo rréponsable pa to ma kuétió rrelatiba a éto rerecho i Kombensió, inkluyendo kóddinasió pa fasilítá arotsiό ri mería a rrépetto.

1. Éte mekanímmo tan sé ri naturalesa i fusionamiendo independiende ri Gobierno Nasioná, asina kumo ri gobierno repátamendá, ma rítritá i ma munisipá, a ten ke ta integrao po ma intitusiό ri Miniterio Públiko (Prokuraruría Jenerá ri Nasió i ma setsioná ri ané, Refensoría ri Pueblo, ma rrejoná i ma setsioná ri ané),

ma ogganisasió ri ma jende chimba andi ámbito nasioná i territorio i Kontraloría Jenerá ri Nasió, inkluyendo ma kotraloría loká.

2. Má unibetsirá a polé pátisipá andi ma mekanimmo ri intélokusió y kóddinasió ke etablesé pá operatibirá ri ete mekanimmo.
3. Mekanimmo tan kondá ku un prosupueto indepediende ri páte ri Miníterio ri jútisia y Rerecho y tan établesé bisió y funksionamiendo ele, ri akueddo ku lo établesío andi ete attikulo y andi attikulo 33 ri kombetsió ri ma Rerecho ri ma jende chimbo.
4. Ma funsió ri mekanimmo a ten ke ndá segimiendo a ma mería índole lejilatiba, amminítratiba y prosupuétá, pa apliká presende ley y kombensió ri ma rerecho ri ma Jende Chimba. Tambié ete mekanimmo a ten ke prepará infómme perióriko ku un perioro minimo ri 6 mé y másimo ri 2 año ré attuasió ri Gobierno pa kumblíku ma obligasió ri kombetsió.
5. Andi perioró ri 1 año kondao apatí ri promúggasióri éta lei, Gobierno Nasioná ku patisipasió ri ma jende andi situasió chimba y ma ogganisasió ri ané, tan prepará un ebaluasió ri impáto ri ma mería arottao meriande eta lei andi ngose efettibo ri ma rerecho ri ma jende chimba ke aten ke presendá ande Kongreso ri RRepúblika y rifundí ri manera amplia. Ma rresútaori ebaluasió a ten ke vsendá inkluío andi infomme perioriko ke étaro kolombiano a ten ke presendá ande komité ri ma rerecho ri ma jende chimba.
6. A korrépondé a repátamendo, Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá andi kóddinasió ku Repátamendo Amminítrtibo pa próperirá sosiá o a kiene ke asé mbese ané, kóddinasió pa arotsió ri mería po páter i gobierno, konfomme a Lei 1145 ri 2007, ke le tribuyeno lireraggo ri Sítema Nasioná ri Chimba. Asina memo, Miníterio ri Salú i Protetsió Sosiá tan établesé enlase ri ma mekanimmo gubennamendá ku mekanimmo independiende ri Promosió, Protetsió i Supébisió ri ejetsisio efettibo ri ma rerecho ri ma jende chimba prebíto andi éta lei, asina kumo ri aplikasió ri Kombetsió re ma Rerecho ri ma Jende Chimba ri ma Nasió Unira.

ATTIKULO 31. MA SANSIÓ. Omisió a ma obligasió impuéta po presende lei po páte ri ma empleao públiko; ma makaniaró ofisiá; ma miebro ri kóporasió ri eletsio populá; ma kontratíta ri Etaro i ma pátikulá ke a se kumblí ma funsió públika, ri odde nasioná, repátamendá i munispá, andi settó sendrá i resendralisao i andi kuákié ri mar rama ri poré, tan konsirerá fáta ngrabe andi ma temmino ri rréjime rísiplinario.

ATTIKULO 32. BIJENSIA. Presende lei a se rrijá a pátí ri publikasió, reroga ma ríposisió ke sendeno kondrario ri ané.

PRESIRENDE RI ONORABLE SENARO RI RREPÚBLIKA

ROY LEONADDO BARRERA MONTEALEGRE

SEKLETARIO JENERÁ RI ONORABLE SENARO RI RREPÚBLIKA

GREGORIO ELJACH PACHECO

PRESIRENDE RI ONORABLE KAMARA RI RREPRESENDANDE

AGUSTO POSADA SANCHEZ

SEKRETARIO JENERÁ RI ONORABLE KAMARA RI RREPRESENDANDE

JORGE HUMBERTO MANTILLA SERRANO

LEI ÉTATUTARIA NO.1618

**“PO MERIO RI KUÁ A SE ÉTABLESÉ MA RIPOSISIÓ PA GARANDISÁ PLENO
EJETSISIO RI MA RERECHO RI MA JENDE CHIMBA”**

RREPÚBLIKA RI KOLOMBIA-GOBIENNO NASIONÁ

PUBLÍKENO I KUMBLINO

Andi kumblimiendo ri lo rípuéto andi Sentensia K-765 ri fecha 3 ri ottubre ri ndo mí ndose (2012)-RRarikasió: PE-035, proferirá po “H”. Kóte Kóntitusioná, prosere a sansió ri proyetto ri Lei, lo kuá oddena rremisió ri éperiende a Kongleso ri RRepública, pa sigí tramite r irrigó i poderió embío a Presirende ngande ri RRepública.

Ndao andi Bogotá, D. K., a ma 27 ri FEBRERO ri 2013.

MINÍTERIO RI ASIENDA I KRÉRITO PÚBLIKO,

MAURICIO CARDENA SANTAMARÍA

MINÍTERIO RI SALÚ I PROTETSÍO,

ALEJANDRO GAVIRIA URIBE

MINÍTERIO RI MAKANEO,

RAFAEL PARDO RUEDA

RIRETTÓ RI REPÁTAMENDO AMMINÍTRATIBO PA PRÓPERIRÁ SOSIÁ,

JUILIAN BRUCE MACK MASTER ROJAS